

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

9-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafroz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Sapparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

Raupov Xolmamat Rashidovich, Xaitova Olmaxon Saidovna

O'ZBEKISTONDA KON-METALLURGIYA SOHASI TARAQQIYOTIDA BERUNIY

ILMIY METODOLOGIYASINING O'RNI 13-19

Muminov Ulmas Ravshanqulovich

QADIMGI TURKIYLARDA DAVLATCHILIK AN'ANALARI 20-30

Azamatova Gulmira Bayirbekovna

MEHNAT MIGRATSIYASINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARI:

XALQARO STANDARTLAR VA MILLIY QONUNCHILIK 31-37

Absalom Ziyadullayevich Xujanazarov

YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SURXONDARYO VILOYATIDA

SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI O'ZGARISHLAR 38-43

Allamuratov Shuxrat Ashurovich

BUXORO AMIRLIGINING ICHKI SAVDO-TRANZIT ALOQALARIDA

AMUDARYO SUV YO'LINING O'RNI 44-49

Sabirov Mansurbek

AMUDARYO SOHILI BO'YLAB XALQARO KARVON YO'LIDA RIVOJLANGAN

O'RTA ASR VA SHAHARLARI SAHIFASI 50-53

Matnazarova Mohira Uktamovna

KO'CHMANCHI CHORVADORLAR CHORVACHILIK XO'JALIGINING

SHAKLLANISH OMILLARI 54-59

Shukurillayev Yunus Asrorovich

BUXORO AMIRLIGIDA HARBIY UNVON VA MANSABLARGA TAYINLANISHIGA

OID HUIJATLAR TAHLILI (QO'SHBEGI DEVONXONASI ARXIVI HUIJATLARI ASOSIDA)..... 60-67

Esanova Nilufar

O'ZBEKISTONDA XALQARO MUNOSABATLARNING USTUVOR YO'NALISHLARI

VA ULARNING SANOAT RIVOJLANISHIDAGI BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI 68-73

Jumayev Abdumo'min Fayziyevich

IBN SINONING ASH-SHIFO ASARINING ISLOM VA YEVIROPA FALSAFASIGA TA'SIRI 74-82

Pardaxol Normamatova Ochildiyevna

MUSTAQILLIK YILLARIDA SURXONDARYO VILOYATINING

SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI XALQARO HAMKORLIGI 83-87

Elboyeva Shaxnoza

O'ZBEK OLIMALARINING XALQARO ILM-FAN, MADANIYAT RIVOJIGA

HAMDA FAN VA TEXNIKA TARAQQIYOTIGA QO'SHGAN HISSALARI 88-94

Джаббарова Юлдуз Джуманиязовна

РОЛЬ ИСТОРИИ МЕДИЦИНЫ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ

ИДЕНТИЧНОСТИ БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ В МЕДИЦИНСКИХ ВУЗАХ УЗБЕКИСТАНА 95-100

Tuyev Fazliddin Erkinovich

2009–2011-YILLARDA BUXORO, SAMARQAND, NAVOIY SANOATIDA

O'SISH VA XALQARO HAMKORLIK DINAMIKASI 101-104

<i>Жураева Камола Сайфиддиновна</i> КАСПИЙСКИЙ РЕГИОН ВО ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ УЗБЕКИСТАНА	105-109
<i>Abdujabborov Kamoliddin</i> QADIMGI BAQTRIYA VA AVESTO JAMIYATI DAVRI QISQACHA TAHLILI	110-115
<i>Mamanov Abdurahim Abduhakimovich</i> TEMURIYLAR VA ULARDAN KEYINGI SULOLALAR DAVRIDA DINIY HOKIMIYATNING KUCHAYISHI (SABABLAR VA NATIJALAR)	116-122
<i>Xolmatov Shukurillo Ziyoviddin o'g'li</i> INGLIZ TILLI TADQIQOTLARDA ILK O'RTA ASRLAR MARKAZIY OSIYO TARIXINING O'RGANISH BOSQICHLARI	123-128
<i>Djurayev Baxtiyor Rajaboyevich</i> O'ZBEKISTON IJTIMOIIY-IQTISODIY HAYOTIDA AYOLLARNING O'RNI VA GENDER TENGLIGI MASALALARI (TARIXIY-IJTIMOIIY TAHLIL 1991-2025-YY)	129-136
<i>Matyagbov Toyirjon Sultanbayevich</i> JANUBIY OROLBO'YI HUDUDIDA NEOLIT DAVRI KULOLCHILIGIGA DOIR BA'ZI CHIZGILAR	137-140

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Султанова Дина Файзрахмановна</i> ОБЩЕНАУЧНАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ИСТОРИЧЕСКОГО ИНСТИТУЦИОНАЛИЗМА В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА НА ТЕРРИТОРИИ СОВРЕМЕННОГО УЗБЕКИСТАНА	141-153
<i>Shodmonov Abduvohid Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTON TARIXIY YODGORLIKLARINI RAQAMLI TURIZM ORQALI SAQLASH VA RIVOJLANTIRISH	154-157

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Otamuratov Sarvar</i> YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATI: XALQARO TAJRIBA ASOSIDA YANGI TASHABBUSLAR VA QONUNGA TAKLIF ETILAYOTGAN MUHIM QO'SHIMCHALAR	158-164
<i>Tashanov Abduxoliq</i> BUZG'UNCHI G'OYA VA BUZG'UNCHI FAOLIYATNING SHAKLLANISHIDA SALBIY TARBIYA VA ATROF-MUHIT TA'SIRI	165-171
<i>Raxmatova Xolidaxon Xolikovna</i> XOJA AHROR VALIY MUROSAGA OID QARASHLARINING FALSAFIY MOHIYATI	172-178
<i>O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna</i> ABDULXAMID SULAYMON O'G'LI CHO'LPONNING BADIY-ESTETIK MEROSI	179-183
<i>Yazdonov Ulug'bek Tashmurotovich</i> TA'LIM VA TARBIYA – JAMIYATNI MA'NAVIY-MADANIY DEFORMATSIYALASHUVDAN SAQLOVCHI OMILDIR	184-189
<i>Абдуллаева Махбуба Нуруллаевна, Жалалова Гулбахор Одилжоновна</i> КОГНИТИВНЫЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ НАУКИ В IX – XII ВЕКАХ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	190-197

<i>Rasulov Hakim Mamanovich</i> DAVLAT VA JAMIYAT O'ZARO ALOQADORLIGINING SIYOSIY-INSTITSIONAL TAHLILI	198-201
<i>Azamova Sitora Ayonovna</i> O'ZBEKISTON ZAMINIDA EKOLOGIK MADANIYATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	202-206
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich</i> FUTUROLOGIK TAFAKKURDA SUN'IY INTELEKTNING NAMOYON BO'LISHI	207-212
<i>Namazova Yulduz Muzaffarovna</i> RAQAMLI SIVILIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY TA'LIMNING STRUKTURAVIY-FUNKSIONAL JIHATLARI	213-217
<i>Abdurazoqov Gulmurod Musurmonqulovich</i> MAFKURAVIY OMILLARNING YOSHLAR KAMOLOTIGA TA'SIRI NAMOYON BO'LISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	218-224
<i>Tojibayev Baxromjon Turabayevich</i> "PREKARIAT" TUSHUNCHASINING GENEZISI: ETIMOLOGIYA, FALSAFIY-IJTIMOYIY ANGLASH	225-229
<i>Tursunova Laylo Ergashevna</i> TILAB MAHMUDOVNING ADABIY ESTETIK QARASHLARINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI	230-235
<i>Филиппов Ольгерд Александрович</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ТРАДИЦИЯ В ЭПОХУ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ОБЩЕСТВА	236-244
<i>Chorieva Madina Aliyevna</i> INKLYUZIV TAFAKKUR — JAMIYATNING BARQAROR RIVOJLANISHINING FALSAFIY ASOSI	245-249
<i>Zakirova Nigora Xalmaxammatovna</i> AXBOROT MAKONIDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH JARAYONINI RIVOJLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI HAL ETISH IMKONIYATI	250-254
<i>Primov Baxriddin Abdiraxmonovich</i> AXBOROT IMPERIALIZMI TAHDIDLARI	255-261
<i>Karimov Zafarbek Ataboyevich</i> TA'LIM TIZIMINI SOTSIOLOGIK-FALSAFIY TAHLIL QILISHDA GUMANITAR YONDASHUVLAR	262-267
<i>O'razov Bobir Baxtiyorovich</i> IJTIMOIY DAVLAT HAQIDAGI G'ARBONA QARASHLAR: FALSAFIY-ILMIY TAHLIL	268-272
<i>Shaydullayev Normamat Sherkuziyevich</i> RAQAMLASHGAN JAMIYAT SHAROITIDA INSON QADRI VA ONG EVOLYUTSIYASI	273-278
<i>Tursunova Olmos Fayziyevna</i> YOSHLAR HUQUQIY ONGI VA MADANIYATINI YUKSALTIRISHNING MA'NAVIY TARBIYA JARAYONIDA TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI	279-284
<i>Turaeva Sanobar Khalimovna</i> EASTERN EDUCATION - THE IMPORTANCE OF UPBRINGING IN THE FORMATION OF HUMAN QUALITIES IN YOUNG PEOPLE	285-287

<i>Jo'rayev Akram Namozovich</i> EKSTREMIZM G'OYALARIGA QARSHI KURASHDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH MEXANIZMLARINING PSIXOLOGIK VA FALSAFIY ASOSLARI	288-291
<i>Taylyakova Feruzahon Sultanovna</i> GLOBALLASHUV - MA'NAVIYATNI ANGLASH OMILI	292-296
<i>Toxirov Abdumalik Ashurali o'g'li</i> MAHALLA VA OILADA YOSHLAR AXLOQINI ME'YORLASHTIRISHNING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	297-302
<i>Sherboboyev Muxriddin, Javlonbek Hafizullayev</i> KARL POPPERNING BILISH FALSAFASIGA OID QARASHLARI	303-307
<i>Nasriddinov Faxriddin Xalmamatovich</i> AXBOROT VA AXBOROT TIZIMLARINING FALSAFIY TAHLILI	308-314
<i>Ochilov Husan</i> MILLIY AN'ANA VA MODERNIZATSIYA UYG'UNLIGINING FALSAFIY TAHLILI	315-321
<i>Madaminov Nasimjon</i> MILLIY MUSIQIY MEROS ASOSIDA YOSHLARNING ESTETIK DIDI VA TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING FALSAFIY JIHATLARI	322-326
<i>Xolmirzayeva Jumagul Xamdammovna</i> MEHNAT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH SOHADAGI XORIJIY TAJRIBALAR	327-331
10.00.00 - FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Narmuratov Zayniddin Radjabovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI SCIENCE/ILM KONSEPTLI FRAZELOGIK BIRLIKLARNING LINGOMADANIY XUSUSIYATLARI	332-337
<i>Payzibayeva Madinaxon Sobirjon qizi</i> INGLIZ XALQ ERTAKLARI OBRAZLARINING BADIY XUSUSIYATLARI VA ULARNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	338-342
<i>Axmedov Anvar Botirovich</i> NEMIS TILI TIZIMIDA O'ZLASHMA NEOLOGIZMLARNING ROD KATEGORIYASIGA EGA BO'LIH MASALASI	343-347
<i>Djabbarova Shoiri Baltayevna</i> ETNOGRAFIK REALIYALARNING LINGVISTIK XUSUSIYATI	348-351
<i>Genjemuratov Yaqipbek Baxriyatovich</i> FELETONNING JANR SIFATIDA ANIQLASH MUAMMOLARI	352-355
<i>Tadjiyeva Mastura Fayzullayevna</i> INGLIZ MAQOLLARIDA "LOVE" KONSEPTINING VOQELANISHI	356-360
<i>Qurbonova Gulnoza Abduholiq qizi</i> GIDRONIMLARINING STRUKTUR-SEMANIK TAHLILINING XUSUSIYATLARI	361-364
<i>Ayimbetova Shyryn Jabbar qizi</i> BOLALAR ADABIYOTINING POETIK-FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI: YOSH PSIXOLOGIYASI, DIDAKTIKA, AKSILOGIYA	365-371
<i>Ruziyeva Nasiba Kenjayevna</i> O'ZBEK TILIDAGI IBORALARINING SEMANTIK XUSUSIYATLARI VA FRANSUZ TILIGA TARJIMASI	372-375

<i>Бабаева Зарина Сайфуллаевна, Фёдорова Арина Максимовна</i> ГЕЙМИФИКАЦИЯ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	376-385
<i>Xushmatatova Aminaxon</i> LINGUOCULTURAL FEATURES OF SPEECH INTENTION IN THE DISCOURSE OF ENGLISH AND UZBEK DRAMATIC WORKS	386-392
<i>Saparniyazova Sarbinaz Baxtiyarovna</i> THE INFLUENCE OF CONTEXTUAL FACTORS ON THE PERCEPTION OF THE PRAGMATICS OF APOLOGY IN ENGLISH AND UZBEK	393-397
<i>Adxamova Shirin Farhodjon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA EMOTSIONAL HOLATNI IFODALOVCHI KOLLOKATSIYALARNING QIYOSIY TADQIQI	398-401
<i>Машарипова Валентина</i> ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЙ АНАЛИЗ ВЕРБАЛИЗАЦИИ ПАРАЛИНГВИСТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ В ПОРТРЕТНЫХ ОПИСАНИЯХ В АНГЛИЙСКИХ И РУССКИХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТАХ	402-405
<i>Abduqahhorova Gulnoza Abduvahobovna</i> RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI IQTISODIY ANGLISIZMLARNING SINTAKTIK XUSUSIYATLARI	406-411
<i>Raxmonova Yulduz Xusanovna</i> ADABIY ASARLARDA IJTIMOIIY FOJIAVIYLIKNING ESTETIK TALQINI	412-417
<i>Ayimbetova Damekhan Maksetbay qizi</i> ADABIYOTDA ANIMALISTIK JANR VA RAMZIY OBRAZLAR BO'YICHA OLIV BORILGAN ILMIY TADQIQOTLAR	418-427
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Фазилов Фарход Маратович</i> УГОЛОВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДИПФЕЙКОВ: ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА	428-439
<i>Zokirov Sherzod Ilxom o'g'li</i> FUQAROLAR MUHOJIRATLARI BILAN ISHLASH BO'YICHA CHET EL DAVLATLARI TAJIRIBASI: QIYOSIY-HUQUQIY TAHLIL	440-448
<i>Rakhmonov Tolib</i> ISSUES OF DETERMINING THE CIVIL LEGAL STATUS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN UZBEKISTAN	449-454
<i>Sobitxonov Joxongir Zunnurxon o'g'li</i> ISLOM BANKLARI FAOLIYATIDA "FATVO SHOPPING" AMALIYOTI VA UNING OLDINI OLISH BO'YICHA HUQUQIY MEKANIZMLAR	455-462
<i>Mamatmurodov Farrux Farhod o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA SUKUKNI RIVOJLANTIRISH: HUQUQIY ISLOHOTLAR, INFRAUZILMA, MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR	463-472
<i>Юнусов Достонбек Анваржон угли</i> ПОНЯТИЕ И ОСНОВНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ ПРАВОВОГО РЕЖИМА ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	473-481

<i>Uteniyazov Keulimjay Kuanishbayevich</i> JINOYAT PROTSSESSIDA AYBLOV FUNKSIYASINI AMALGA OSHIRUVCHI SUBYEKTLARNING HUQUQIY MAQOMIGA OID MUAMMO VA YECHIMLAR	482-489
<i>Xidirov G'anisher Tojimurodovich</i> TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATI USTIDAN SUD NAZORATINING QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI	490-499
<i>Baxronov Ravshan Rashid o'g'li</i> SUN'IY INTELLEKT VA INSON HUQUQLARI: NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLAR	500-504
<i>Усмонов Малик</i> ОТСЛЕЖИВАНИЕ И ЗАМОРАЖИВАНИЕ НЕЗАКОННО ПОЛУЧЕННЫХ АКТИВОВ: СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ПОДХОДОВ	505-510
<i>Abdusatarov Jaloliddin Sharafutdin o'g'li</i> RAQAMLI AKTIVLAR BILAN BOG'LIQ NIZOLARNI HAL QILISHNING MUQOBIL USULLARI	511-517
<i>Islomqulova Shohsanam Vahobjon qizi</i> TIBBIYOT XODIMINING KASBIY JAVOBGARLIGINI SUG'URTALASHDA SUG'URTA TOVONI, SUG'URTA PULI VA SUG'URTA MUKOFOTI TUSHUNCHALARINING MOHIYATI	518-524
<i>Ibodullo Xayrullo Jaxongir o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VA XORIJIY DAVLATLAR SUDYALARINING KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY MAQOMI	525-530
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Xolmatova Ziroatxon Anvarovna</i> BO'LG'USI PEDAGOGLARDA NOSTANDART TESTLARNI TUZISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBASI	531-534
<i>Mamajonova Gulnoza Karimovna</i> AXLOQIY VA ESTETIK TARBIYA INTEGRATSIYASINING PEDAGOGIK ASOSLARI	535-539
<i>Gulomova Komila Maxamatjanovna</i> TA'LIMDA FAOL O'QITISH METODLARINING SAMARADORLIGI: TAJRIBA VA TAHLIL	540-544
<i>Berdiyeva Nilufar Berdiyev qizi</i> BO'LAJAK MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI TARBIYACHI –PEDAGOGLARINING IJODIY KOMPETENSIYALARINI INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA SHAKLLANTIRISH TAMOIYILLARI	545-549
<i>Фадлиева Амина Ильхамовна</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ПЕДАГОГИКА КАРЛА РОДЖЕРСА И ЕЁ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ	550-556
<i>Rajabov Eldor Erkinovich</i> THE ROLE OF PEER REVIEW TO IMPROVE WRITING EFFECTIVELY AMONG EFL STUDENTS	557-561
<i>Jumagulova Aziza Abduljalil qizi</i> BOSHLANG'ICH TAYYORGARLIK BOSQICHIDAGI DZYUDOKILARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI JISMONIY TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH USLUBIYATI	562-573

<i>Toshnazarova Mohinur O'sarali qizi</i> “MOTIVATSION YONDASHUV” HAMDA “KREATIV FIKRLASH” TUSHUNCHALARINING MAZMUN VA MOHIYATI	574-578
<i>Maxmudova Nigoraxon Boyqo'zi qizi</i> BO'LAJAK CHET TILI O'QITUVCHILARINI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA PRAGMATIK MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	579-585
<i>Hamroyeva Robiya Sherali qizi</i> KELAJAK PEDAGOGLARINING TANQIDIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR	586-591
<i>Tug'anboyeva Zamiraxon Shuxratbek qizi</i> TALABA KURASHCHI QIZLARNING KUCH CHIDAMLILIGINI MAXSUS MASHQLAR ORQALI OSHIRISH METODIKASI	592-598
<i>Sadritdinova Dinora A'zamjon qizi</i> WEB ILOVALARNI LOYIHALASHGA OID KOMPETENTLIK VA UNI RIVOJLANTIRISH	599-602
<i>Солохиддинова Фазилатхон Мухиддин кизи</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ УСВОЕНИЯ ГРАММАТИЧЕСКИХ ПОНЯТИЙ	603-611
<i>Ниязова Регина Рустамовна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ КАДРОВ В ОБЛАСТИ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА	612-615

Received: 2 October 2025
Accepted: 15 October 2025
Published: 25 October 2025

Article / Original Paper

THE ESSENCE OF THE CONCEPTS OF INSURANCE COMPENSATION, INSURANCE AMOUNT AND INSURANCE PREMIUM IN PROFESSIONAL LIABILITY INSURANCE OF MEDICAL WORKERS

Islamkulova Shohsanam Vahobjon kizi,
Tashkent State Medical University
Chief Legal Counsel of the Legal Department

Abstract. This article discusses the subtleties, procedures, and key issues to consider when determining the insurance premium, insurance compensation, and insurance amount in a medical professional liability insurance contract. The article also discusses the importance of insurance tariffs for determining the amount of the insurance premium, and the factors to be taken into account when defining insurance definitions.

Keywords: professional liability of a medical worker, medical professional liability insurance contract, insurance premium, insurance compensation, insurance money, insurance rates.

TIBBIYOT XODIMINING KASBIY JAVOBGARLIGINI SUG'URTALASHDA SUG'URTA TOVONI, SUG'URTA PULI VA SUG'URTA MUKOFOTI TUSHUNCHALARINING MOHIYATI

Islomqulova Shohsanam Vahobjon qizi,
Toshkent davlat tibbiyot universiteti
Yuridik bo'lim bosh yuriskonsulti
E-mail: shoxsanams85@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada tibbiyot xodimining kasbiy javobgarligini sug'urta qilish shartnomasida sug'urta mukofoti, sug'urta tovonini va sug'urta pulini belgilashning nozik jihatlari, tartib-qoidolari, ahamiyat qaratish lozim bo'lgan asosiy masalalar haqida so'z boradi. Shuningdek, maqolada sug'urta mukofoti miqdorini aniqlash uchun sug'urta tariflarining ahamiyati, sug'urta ta'riflarini belgilashda inobatga olish lozim bo'lgan omillar haqida fikr bildirilgan.

Kalit so'zlar: tibbiyot xodimining kasbiy javobgarligi, tibbiyot xodimining kasbiy javobgarligini sug'urta qilish shartnomasi, sug'urta mukofoti, sug'urta tovonini, sug'urta puli, sug'urta tariflari.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI9Y2025N81>

Tibbiyot xodimlarining kasbiy javobgarligini sug'urtalash bemorlarga yetkazilgan zarar uchun sug'urta to'lovlarini tez va to'liq olish imkonini beradi. Ushbu sug'urta turi tibbiyot muassasalarining jabrlanuvchilar bilan nizolarini mustaqil hal qilish jarayonida ko'rgan xarajatlarini kamaytirish va qoplashga qaratilgandir. Sug'urtaning ushbu turi bilan nizolarni sudgacha hal qilish sudlarning ish yukini kamaytiradi. Bu tibbiyot xodimlarida o'z huquqlarini himoya qilishga bo'lgan ishonchni ta'minlaydi, ularga o'zlarining kasbiy faoliyati doirasida muayyan bemorning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda, zamonaviy tibbiy texnologiyalar yutuqlaridan foydalangan holda eng samarali qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

Ammo ushbu huquqiy munosabatlarning yetarli darajada qonuniy tartibga solinmaganligi sababli O'zbekiston Respublikasida tibbiyot xodimlarining kasbiy javobgarligini sug'urtalash bilan bog'liq munosabatlar keng avj olmagan. Shuning uchun ham ushbu sug'urta shartnomasida aynan qanday maxsus qoidalar bo'lishi kerakligi va nimalarga ahamiyat berish lozimligi bo'yicha normativ-huquqiy baza mavjud emas. Sug'urtalangan shaxsni va shartnoma shartlarini belgilash bilan bog'liq barcha masalalar tomonlarning kelishuviga qoldirilganligi sababli bu har doim ham ushbu huquqiy munosabatlarning barcha ishtirokchilarining manfaatlariga to'liq javob bermaydi.

Ushbu shartnomaning asosiy talablarini va o'ziga xos xususiyatlarini yoritishda O'zbekiston qonunchiligining javobgarlikni sug'urtalash bilan bog'liq umumiy qoidalariga, shuningdek xorijiy mamlakatlar amaliyotiga tayanamiz.

Qonunchiligimizga nazar tashlasak, sug'urta shartnomasining amalga oshishi uchun, avvalo, sug'urta mukofotining to'lanishi shart qilib qo'yilmoqda. Bu to'g'risida XIX asrning oxirida rus olimi I.I.Stepanov o'zining "Sug'urta shartnomasi nazariyasi bo'yicha tajriba" asarida shunday degan: "sug'urta qildiruvchi sug'urtalovchidan haq evaziga sug'urta xizmatini oladi. Mulkni sug'urtalash shartnomasi bo'yicha kompensatsiya sug'urtalovchi sug'urta hodisasi sodir bo'lganda sug'urta tovonini to'lashini nazarda tutadi, ushbu huquqiy munosabatlar yuzaga kelishi uchun sug'urta qildiruvchi shartnoma tuzayotganda sug'urta mukofotini to'lashi kerak" [1].

Ko'rib turibmizki, sug'urta shartnomasining kuchga kirishi bo'yicha qoidalar fuqarolik huquqidagi shartnomalar imzolangan paytdan boshlab amal qiladi, degan umumiy qoida bilan bir xil emas. Fuqarolik kodeksining 947-moddasida sug'urta shartnomasi, agar unda boshqacha tartib nazarda tutilmagan bo'lsa, sug'urta mukofoti yoki birinchi badal to'langan paytda kuchga kirishi, shuningdek agar shartnomada sug'urta amal qilishi boshlanishining boshqacha muddati nazarda tutilmagan bo'lsa, shartnomada shartlashilgan sug'urta sug'urta shartnomasi kuchga kirganidan keyin yuz bergan sug'urta hodisalariga nisbatan tatbiq etilishi nazarda tutilgan.

Shu o'rinda sug'urta mukofoti bo'yicha AQSH amaliyotiga nazar tashlaymiz. Ularga ko'ra, sug'urta mukofoti — bu jismoniy shaxs yoki yuridik shaxsning sug'urta polisi bo'yicha sug'urta qoplamasi evaziga sug'urta kompaniyasiga to'laydigan pul miqdori. Mukofotlar odatda yillik, yarim yilda, chorakda yoki oyda to'lanadi [2].

Sug'urta mukofotining miqdorini belgilashda quyidagi omillar ta'sir etadi:

Xavf. Sug'urta xavfi qanchalik yuqori bo'lsa, sug'urta mukofotining miqdori ham shunchalik yuqori bo'ladi.

Qamrov. Sug'urta shartnomasi qanchalik keng qamrovli bo'lsa, ya'ni qanchalik keng sug'urta hodisalarini nazarda tutgan bo'lsa, sug'urta mukofoti shunchalik yuqori bo'ladi.

Chegirma. Yuqori chegirma to'lovning kamayishiga olib keladi.

Sug'urtalanuvchining o'ziga xos xususiyatlari (masalan yoshi, ish tajribasi, kasbiy faoliyat tarixi). Bu omillar ham mukofotga ta'sir qilishi mumkin. Misol uchun, odatda yosh va tajribasi kam bo'lgan tibbiyot xodimlarining sug'urta hodisasining sabab bo'lish ehtimoli yuqori bo'ladi. Shuning uchun ular aksariyat holatda boshqa tibbiyot xodimlariga qaraganda sug'urta mukofotlarini ko'proq to'laydilar.

Sug'urta kompaniyasi. AQSHda turli sug'urta kompaniyalari turli xil sug'urtalash mezonlari va xavf-xatarni baholash modellariga ega, bu esa sug'urta mukofotlarining o'zgarishiga olib kelishi mumkin[3].

Sug'urta mukofotlarini to'lashning ahamiyati shundaki, sug'urta mukofotlarini o'z vaqtida to'lash sug'urta qoplamasini saqlab qolish uchun juda muhimdir. Mukofotlarni to'lamaslik sug'urta qoplamasining uzilishiga olib kelishi mumkin, ya'ni sug'urtalanuvchi da'vo qilingan taqdirda himoyalalanmaydi.

O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 915-moddasiga ko'ra, fuqarolik javobgarligi xavfining sug'urtalanishi bo'yicha shartnomalar mulkiy sug'urta shartnomasi hisoblanadi. Mulkiy sug'urta shartnomasiga muvofiq bir taraf (sug'urtalovchi) shartnomada shartlashilgan haq (sug'urta mukofoti) evaziga shartnomada nazarda tutilgan voqea (sug'urta hodisasi) sodir bo'lganda boshqa tarafga (sug'urta qildiruvchiga) yoki shartnoma qaysi shaxsning foydasiga tuzilgan bo'lsa, o'sha shaxsga (naf oluvchiga) bu hodisa oqibatida sug'urtalangan mulkka yetkazilgan zararni yoxud sug'urtalanuvchining boshqa mulkiy manfaatlari bilan bog'liq zararni shartnomada belgilangan summa (sug'urta puli) doirasida to'lash (sug'urta to'lovni to'lash) majburiyatini oladi.

Ushbu qoidani tibbiyot xodimining kasbiy javobgarligini sug'urtalash shartnomasining ta'rifiga moslashtiradigan bo'lsak, **tibbiyot xodimining kasbiy javobgarligini majburiy sug'urta qilish shartnomasi** — sug'urtalovchi uning bo'yicha sug'urta hodisasi vujudga kelganda kelishilgan to'lov (sug'urta mukofoti) yuzasidan tibbiyot xodimiga va (yoki) jabrlanuvchiga yoxud naf oluvchiga shartnomada nazarda tutilgan sug'urta hodisasi sodir bo'lganda jabrlanuvchining hayoti yoki sog'lig'iga yetkazilgan zararining o'rnini sug'urta summasi doirasida qoplash majburiyatini oladigan sug'urta shartnomasi hisoblanadi.

Rus olimi S.V.Dedikov mulkiy sug'urta shartnomasi bo'yicha sug'urta taraflarining majburiyatlari haqida quyidagi fikrlarni bildiradi: sug'urta shartnomasi bo'yicha sug'urta qildiruvchi sug'urta mukofotini to'lashi, sug'urtalovchini sug'urta xavfining ortishi yoki sug'urta hodisasi sodir bo'lganligi to'g'risida darhol xabardor qilishi shart, shu bilan birga u sug'urta to'lovini talab qilishga haqlidir. Sug'urtalovchi sug'urta mukofotini to'lashni talab qilishga haqli va sug'urta hodisasi yuz berganda sug'urta to'lovlarini amalga oshirishga majburdir [4, 28-b.].

Tibbiyot xodimining kasbiy javobgarligini majburiy sug'urta qilish shartnomasining shakliga haqida gapiradigan bo'lsak, zamon talabidan kelib chiqib, barcha shartnomalarni yozma shakldan tashqari elektron shaklda tuzish imkoniyatlari ham yaratilmoqda.

Bunga O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 23-oktyabrdagi PQ-5265-son "Sug'urta bozorini raqamlashtirish va hayot sug'urtasi sohasini rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori[5] asos bo'ldi deyish mumkin. Qarorga ko'ra 2022-yil

1-iyuldan sug'urtaning barcha turlarini (klasslarini) elektron shaklda amalga oshirishga ruxsat berilgan va 2023-yil 1-yanvardan boshlab majburiy sug'urtaning barcha turlari bo'yicha sug'urta polislarini qog'oz blankalarda rasmiylashtirish amaliyoti bekor qilingan.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 5-dekabrdagi 694-son qarori bilan tasdiqlangan Elektron turdagi sug'urta xizmatlarini ko'rsatish tartibi to'g'risidagi nizom[6] qabul qilinib, unda sug'urtaning barcha turlarini (klasslarini) elektron shaklda sotish, rasmiylashtirish va ularning haqiqiylikini tekshirish sug'urta qildiruvchi va

sug'urta tashkiloti o'rtasida ma'lumotlar almashinuvi yo'li bilan, sug'urta tashkilotining axborot tizimida, shu jumladan, internet jahon axborot tarmog'idagi resursida sug'urta shartnomasini tuzishda, uni Yagona axborot tizimida ro'yxatga olish va sug'urta polisiga noyob raqam berish orqali amalga oshirilishi belgilangan.

Demak, vaqt o'tishi bilan sug'urta jarayonida texnologiyalarning ham roli ortib bormoqda, bu esa keyinchalik elektron sug'urta shartnomalarining ham ahamiyati oshishiga sabab bo'ladi. Shunga ko'ra, tibbiyot xodimining kasbiy javobgarligini majburiy sug'urta qilish shartnomasi yozma va elektron shaklda tuzilishini nazarda tutish maqsadga muvofiq.

Sug'urta shartnomasining yana bir muhim qoidasi sug'urta tarifidir. Mamlakatimizda majburiy sug'urta uchun sug'urta tariflari davlat tomonidan qonunchilik hujjatlari bilan qat'iy belgilab qo'yiladi.

Ammo Rossiyada sug'urta tariflari bilan bog'liq yondashuvlar biznikidan farqlanadi. Aynan tibbiyot xodimini sug'urtalash masalasiga kelsak, bugungi kunda davlat barcha tibbiyot muassasalaridagi tibbiyot xodimlarining kasbiy javobgarligini sug'urta qilish imkoniyatiga ega emas. Majburiy tibbiy sug'urta doirasidagi vazifa yoki majburiyatni bajarishga qaratilgan davlat va munitsipal mablag'lar tufayli faqat boshqa moliyalashtirish manbalariga (byudjetdan tashqari mablag'lar hisobidan) ega bo'lgan byudjet muassasalari o'zlarining javobgarligini sug'urta qilishlari mumkin[7, 104-105-b.].

Shuningdek, Rossiya Federatsiyasida tibbiyot xodimlarining kasbiy javobgarlik sug'urtasiga nisbatan qo'llaniladigan tariflar davlat tomonidan tartibga solinmaydi. Sug'urta tashkilotlari ushbu masalaga mustaqil ravishda yondashadilar, tegishli tarif yo'riqnomalarini ishlab chiqadilar va ularni vakolatli mansabdor shaxs yoki boshqaruv organi tomonidan kelgusida foydalanish uchun tasdiqlaydilar[8].

Shuningdek, Rossiyada ta'rif stavkasi kelib chiqadigan sug'urta hodisasining holatiga qarab ham farqlanadi. Masalan bemorga tashxis qo'yish, davolanishni o'tkazishda xatolik tufayli zarar yetkazilganda asosiy tarif miqdori qolganlardan sezilarli darajada farq qiladi.

Sug'urta ta'riflari mutaxassis tomonidan mustaqil ravishda belgilanadi va quyidagi holatlarga bog'liq bo'ladi:

tibbiy tashkilotning ixtisoslashuviga;

tibbiyot xodimlarining kasbiy tajribasiga;

xodimlar soni va ularning malakasiga;

ko'rsatilgan tibbiy xizmatlar hajmi va o'tgan yildagi bemorlar soniga[9].

Xorijiy davlatlarda sug'urta tariflarini belgilan bo'yicha turli amaliyot mavjud bo'lsada, ammo sug'urta tariflari bo'yicha bazaviy stavkalarining sug'urta hodisasiga qarab farqlanishi lozimligi to'g'risidagi fikrlar va amaliyot asoslidir. Chunki bizningcha ham tibbiyot xodimining aybi bilan yengil zarar ko'rgan bemor bilan og'ir asoratlarga sabab bo'lgan bemorga to'lanadigan sug'urta to'lovi miqdorida farq bo'lishi lozim.

Xalqaro tajribani tahlil qilgan holda taklif qilishimiz mumkinki, bizningcha sug'urta tariflarining bazaviy stavkalari quyidagilarni inobatga olib belgilanishi lozim:

tibbiyot xodimining kasbiy tajribasi va malakasi;

ko'rsatilayotgan tibbiy yordamning turlari;

tibbiy yordam ko'rsatilishida zarar yetkazish ehtimoli;

yetkazilgan zararining hajmiga ta'sir etuvchi boshqa omillar.

Masalan, sug'urta hodisasi kelib chiqish ehtimoli yuqori bo'lgan tibbiy yordam turlari, aytaylik jarrohlik amaliyoti bilan shug'ullanuvchi tibbiyot xodimlari uchun sug'urta stavkalari boshqalariga qaraganda yuqoriroq belgilanishi mumkin.

Bundan tashqari, tibbiy faoliyat uchun javobgarlikni sug'urta qilish shartnomasini tayyorlash doirasida sug'urta puli va javobgarlik chegaralari belgilanishi kerak. Sug'urta pulining miqdori tibbiyot muassasasining ixtisosligiga, tibbiyot xodimlarining soniga va zarar yetkazishi mumkin bo'lgan bemorlarning soniga bog'liq. Sug'urta pulining miqdoriga, shuningdek, ma'lum xarajatlar (yuridik, ekspertiza va boshqalar) va (yoki) ma'naviy zarar qoplanishi kerakmi yoki yo'qligi ta'sir qiladi[10, 51-b.].

Masalan, ish beruvchi o'z xodimlari uchun haqiqatan ham javobgar bo'lsa-da, ammo bemorning hayoti va sog'lig'iga zarar yetkazish ehtimoli bevosita har bir tibbiyot xodimiga va uning kasbiy faoliyati doirasiga bog'liq.

Bu uning faoliyatini amalga oshirish bilan bog'liq xavflar bevosita tibbiyot xodimining ixtisosligiga, shuningdek uning kasbiy tajribasiga bog'liqligi bilan izohlanadi. Sug'urtalovchining ham, sug'urta qildiruvchining ham manfaatlarini ta'minlash uchun ushbu shartlar hisobga olinishi kerak.

O'zbekiston Respublikasining "Sug'urta faoliyati to'g'risida"gi Qonuniga ko'ra, sug'urta to'voni (sug'urta to'lovi) — sug'urta shartnomasida nazarda tutilgan sug'urta hodisasi yuz berganda sug'urta qildiruvchiga, sug'urtalangan shaxsga (naf oluvchiga) har bir sug'urtalangan shaxs uchun sug'urta summasi doirasida to'lanadigan pul mablag'lari summasi hisoblanadi.

Shuningdek ushbu Qonunda sug'urta tovonini (sug'urta to'lovini) to'lash bo'yicha qo'yidagicha qoidalar belgilangan:

"Sug'urtalovchi sug'urta shartnomasida ko'rsatilgan shaxsga faqat sug'urta hodisasi yuz bergan taqdirda sug'urta tovonini (sug'urta to'lovini) to'lashi shart.

Sug'urtalovchi quyidagilarga haqli emas:

agar u sug'urta shartnomasida yoki qonunda ko'rsatib o'tilgan sug'urta hodisasi yuz berganligi to'g'risidagi dalillarni olgan bo'lsa, sug'urta shartnomasida belgilangan muddatda sug'urta tovonini (sug'urta to'lovini) to'lashni rad etishga;

agar sug'urta hodisasining yuz berishi sug'urta qildiruvchining (sug'urtalangan shaxsning va (yoki) naf oluvchining) sug'urta hodisasi yuz berishiga qaratilgan qasddan qilgan harakatlari natijasida kelib chiqqan bo'lsa, sug'urta tovonini (sug'urta to'lovini) to'lashga. Bunday holda sug'urtalovchi to'langan sug'urta mukofotini qaytarmaydi.

Taraflarning kelishuviga ko'ra, sug'urtalovchi zararlarni to'liq hisob-kitob qilguniga qadar sug'urta tovonining bir qismini taraflardan birortasi ham nizolashmaydigan miqdorda to'lashi mumkin".

Rossiyada ushbu sug'urta turi majburiy bo'lmaganligi sababli hozirda sug'urta to'voni miqdorini belgilash bo'yicha aniq qoidalar yo'q va bu bo'yicha masala sug'urta shartnomasiga havola etiladi, ya'ni taraflar shartnomada qanday miqdorni kelishsalar shu orqali amalga oshirilaveradi.

Qozog'iston Respublikasining amaliyotiga qaraydigan bo'lsak, u yerda ushbu sug'urtani qonunchilik orqali majburiy sug'urta turiga aylantirish bo'yicha harakatlar amalga oshirilmoqda. Ammo ularda sug'urta to'voni miqdorini belgilash bo'yicha eng ustuvor takliflar bu Qozog'iston Respublikasining "Transport vositalari egalarining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish to'g'risida"gi Qonuni [11] dan analogiya sifatida foydalanishdir. Ya'ni

ushbu Qonun analogiyasidan foydalanganda tibbiyot xodimining kasbiy javobgarligi sug'urtasi bo'yicha sug'urta to'voni miqdori qo'yidagilarga bog'liq bo'lishi kerak:

- tibbiy xato bemorning nogironligiga sabab bo'lmasa;
- tibbiy xato bolaning nogironligiga sabab bo'lsa;
- tibbiy xato bemorning III guruh nogironligiga sabab bo'lsa;
- tibbiy xato bemorning II guruh nogironligiga sabab bo'lsa;
- tibbiy xato bemorning I guruh nogironligiga sabab bo'lsa;
- tibbiy xato bemorning o'limiga sabab bo'lsa.

Ushbu qoidalarni O'zbekiston qonunchiligi uchun ham qo'llash mumkin. Ammo hammasi bilan ham kelishib bo'lmaydi. Masalan, tibbiy xato bolaning nogironligiga sabab bo'lishini alohida asos qilib olish va bu uchun alohida sug'urta to'lovini belgilash kelgusida tushunmovchiliklarga olib kelishi mumkin. Bizningcha bola bo'ladimi yoki katta yoshli odam ularning hammasi bemor deb qaralishi va nogironlikning kelib chiqishiga qarab umumiy sug'urta to'lovi belgilanishi kerak. Shuningdek, tibbiy xatolar nafaqat bitta, balki bir nechta bemorlarning sog'lig'iga zarar yetkazilishiga yoki o'limiga olib kelishi mumkinligi holatlarini ham e'tibordan chetda qoldirmaslik lozim. Bunda, albatta, sug'urta to'lovi har bir bemor uchun alohida to'lanishi lozimligi nazarda tutilishi kerak.

Navbatdagi masala tibbiyot xodimining kasbiy javobgarligini sug'urtalashda sug'urta puli masalasidir. Ushbu sug'urta pulining miqdorini belgilashda ham turli xil davlatlarda turli yondashuvlar mavjud. Masalan AQSHda sug'urta puliga ta'sir etuvchi omillar[12] sifatida quyidagilarni inobatga olishadi:

Amaliyot turi. Yuqori xavfli mutaxassisliklar (masalan, jarrohlik, akusherlik) uchun odatda yuqori sug'urta puli to'lanadi.

Amaliyot doirasi. Ko'rilgan bemorlar soni va bajarilgan muolajalar xavf darajasiga ta'sir qiladi.

Geografik joylashuv. Tibbiy xatolik xavfi shtat qonunlari, iqlim va aholi zichligiga qarab farq qilishi mumkin.

Da'volar tarixi. Tibbiyot xodimining ustidan oldin qilingan da'volar tarixi sug'urta puli miqdoriga ta'sir qilishi mumkin.

Yuqoridagilarni umumlashtirgan holda xulosa qiladigan bo'lsak, sug'urta tariflarining bazaviy stavkalarini belgilashda tibbiyot xodimining kasbiy tajribasi va malakasi, ko'rsatilayotgan tibbiy yordamning turlari, tibbiy yordam ko'rsatilishida zarar yetkazish ehtimoli, yetkazilgan zararining hajmiga ta'sir etuvchi boshqa omillar inobatga olinishi lozim.

Mazkur sug'urta shartnomasining kuchga kirish vaqti sug'urta mukofoti yoki birinchi sug'urta badali to'langan payt hisoblanib, ushbu xususiyatiga ko'ra bu shartnoma konsessual shartnoma turiga kiradi;

Sug'urta to'voni miqdorini aniqlashda esa kelib chiqadigan sug'urta hodisasining bemor uchun xavflilik darajasiga bog'liq holda belgilanishi lozimligi bo'yicha amaliyot ko'plab rivojlangan davlatlarda mavjud.

Shuningdek, sug'urta pulini to'lashda ham ko'plab omillar inobatga olinadi, masalan tibbiyot xodimi tomonidan taqdim etilayotgan amaliyot turi, ushbu amaliyotning doirasi, tibbiy xizmat amalga oshirilgan joyning geografik joylashuvi hamda tibbiyot xodimiga nisbatan qilingan da'volarning tarixi kabilar.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Степанов И.И. Опыт теории страхового договора / Степанов И. – Казань: Унив. тип., 1875. – С. 14.
2. Rodwin, M. A. Why the medical malpractice crisis persists even when malpractice insurance premiums fall [Текст] / M. A. Rodwin, J. Silverman, D. Merfeld // Health Matrix. – 2015. – № 15. – P. 163-226.
3. Завражский Александр Валерьевич. Анализ отечественного и зарубежного опыта страхования профессиональной ответственности медицинских работников. [file:///C:/Users/STUDENT/Downloads/analiz otechestvennogo i zarubezhnogo opyta strahovaniya professionalnoy%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/STUDENT/Downloads/analiz%20otechestvennogo%20i%20zarubezhnogo%20opyta%20strahovaniya%20professionalnoy%20(2).pdf)
4. Дедиков С.В. Договоры имущественного и морского страхования: сравнительное исследование / С.В. Дедиков. – С. 28.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 23 октябрдаги ПҚ-5265-сон “Суғурта бозорини рақамлаштириш ва ҳаёт суғуртаси соҳасини ривожлантириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 23.10.2021 й., 07/21/5265/0992-сон.
6. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 5 декабрдаги 694-сон [қарори](#) билан тасдиқланган Электрон турдаги суғурта хизматларини кўрсатиш тартиби тўғрисидаги низом //Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 06.12.2022 й., 09/22/694/1068-сон.
7. А.В.Воропаев, И.А.Воропаева, Ю.С.Исаев. Страхование профессиональной ответственности медицинских работников. Основы медицинского права и этики. Сибирский медицинский журнал, 2006, № 2. С. 104-106.
8. О.Ю.Красильников, Риски страхования профессиональной ответственности медицинских работников. <http://risk2021.sgu.ru/files/Agenda2021.pdf>
9. Четырус Евгений Игоревич. Страхование гражданско-правовой ответственности за причинение вреда: дис. ... канд. юрид. наук: 12:00:03, Москва-2015.
10. Kozinov, A.E. Sushestvennie usloviya dogovora straxovaniya grajdanskoy otvetstvennosti po rossiyskomu zakonodatelstvu: dis. ... kand. yurid. nauk: 12:00:03 / Kozinov Aleksandr Yevgenevich; Rossiyskiy gosudarstvenniy sotsialniy universitet. – M., 2011. – S. 51.
11. Закон Республики Казахстан от 1 июля 2003 года № 446-ІІ Об обязательном страховании гражданско-правовой ответственности владельцев транспортных средств. Available at: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1041172&pos=5;-106#pos=5;-106.
12. Frakes, M. D. The Surprising Relevance of Medical Malpractice Law / M. D. Frakes // University of Chicago Law Review. Forthcoming – 2014. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2410426## (дата обращения 04.02.2019).

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).